

Mateusz Michnik, młodszy analityk ekonomiczny FOR
Warszawa, dnia 7 czerwca 2024 r.

Komunikat FOR 17/2024: Dwudziestolecie członkostwa Polski w Unii Europejskiej – z korzyścią dla wszystkich!

- Dołączenie do Unii Europejskiej było kolejnym, po udanej transformacji gospodarczej, ważnym etapem w doganianiu przez Polskę Zachodu. W 2004 roku polski PKB na mieszkańca wynosił nieco ponad 40% niemieckiego, w 2022 roku było to już niemal 70%.
- Korzyści z Unii Europejskiej kojarzone są głównie z funduszami unijnymi, ale to dostęp do wspólnego rynku jest dla polskiej gospodarki najważniejszy. Szacuje się, że korzyści ze wspólnego rynku są dla Polski pięć razy większe niż napływy netto środków unijnych.
- Wbrew narracjom eurosceptyków to nie Unia Europejska w największym stopniu odpowiada za ograniczenia wolności gospodarczej. Świadczy o tym bardzo zróżnicowany poziom wolności gospodarczej w różnych krajach członkowskich.

W 2024 roku mija dwadzieścia lat, od kiedy Polska stała się krajem członkowskim Unii Europejskiej. W ostatnich latach w Polsce i Europie rozpowszechniły się eurosceptyczne przekonania podważające korzyści z integracji europejskiej. Fakty jednak zadają im kłopot: przynależność do Unii Europejskiej jest korzystna dla krajów członkowskich. Tyczy się to również Polski, której będzie się optać pozostać we Wspólnocie nawet wtedy, gdy – w przyszłości – stanie się płatnikiem netto.

Prawdziwe korzyści ze Wspólnoty

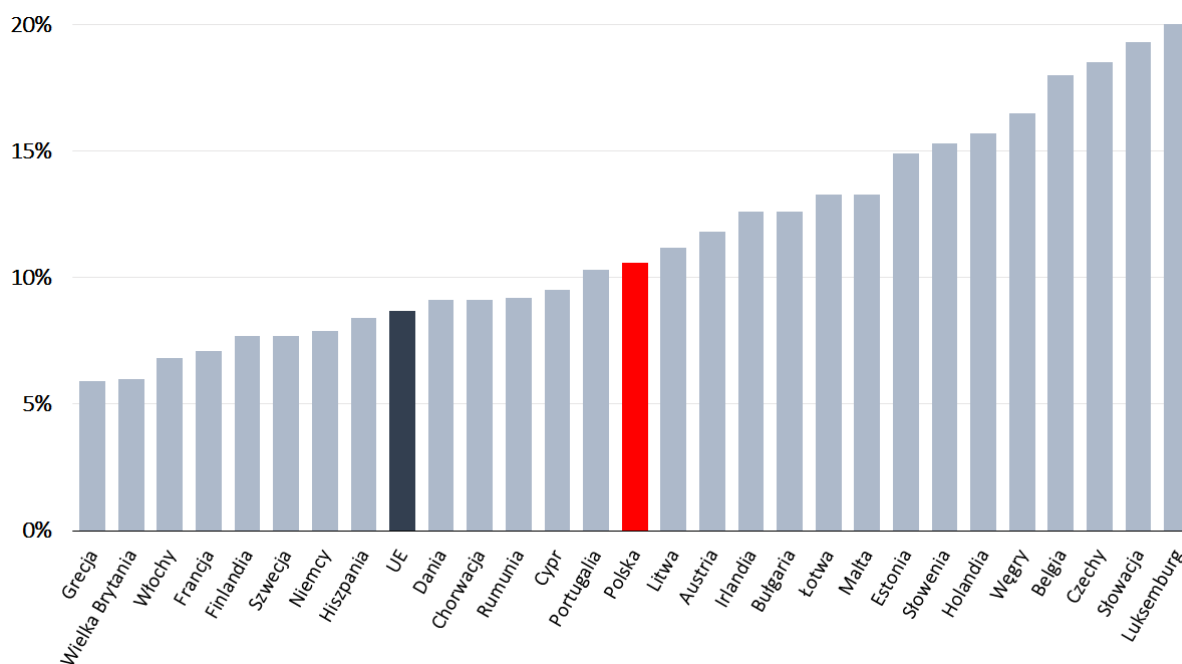
W debacie publicznej korzyści z przynależności do Unii Europejskiej kojarzone są przede wszystkim z dotacjami, jakie Polska otrzymuje. Tymczasem najważniejszy dla polskiej gospodarki jest dostęp do wspólnego rynku, który opiera się na czterech swobodach – wolnego przepływu: towarów, usług, kapitału i ludzi. Wynika to z tego, że wolny handel jest grą o sumie dodatniej – wszyscy uczestnicy mogą na nim korzystać. Dzieje tak dzięki specjalizacji poszczególnych krajów czy regionów, rozwojowi podziału pracy czy możliwości przekierowania produkcji w miejsca, gdzie jest to bardziej opłacalne.

Jak wskazuje Jan in 't Veld, wszystkie państwa Unii Europejskiej odniosły znaczące korzyści ze wspólnego rynku (wykres 1)¹. Z dostępu do wspólnego rynku Polska uzyskuje pięciokrotnie większe korzyści niż z funduszy unijnych (wykres 2)². Gdyby nie likwidacja ceł i innych barier, PKB krajów UE byłby średnio niższy o 9%, a Polski niemal o 11%.

¹ J. in 't Veld, *The economic benefits of the EU Single Market in goods and services*, „Journal of Policy Modeling”, 41(5), 2019.

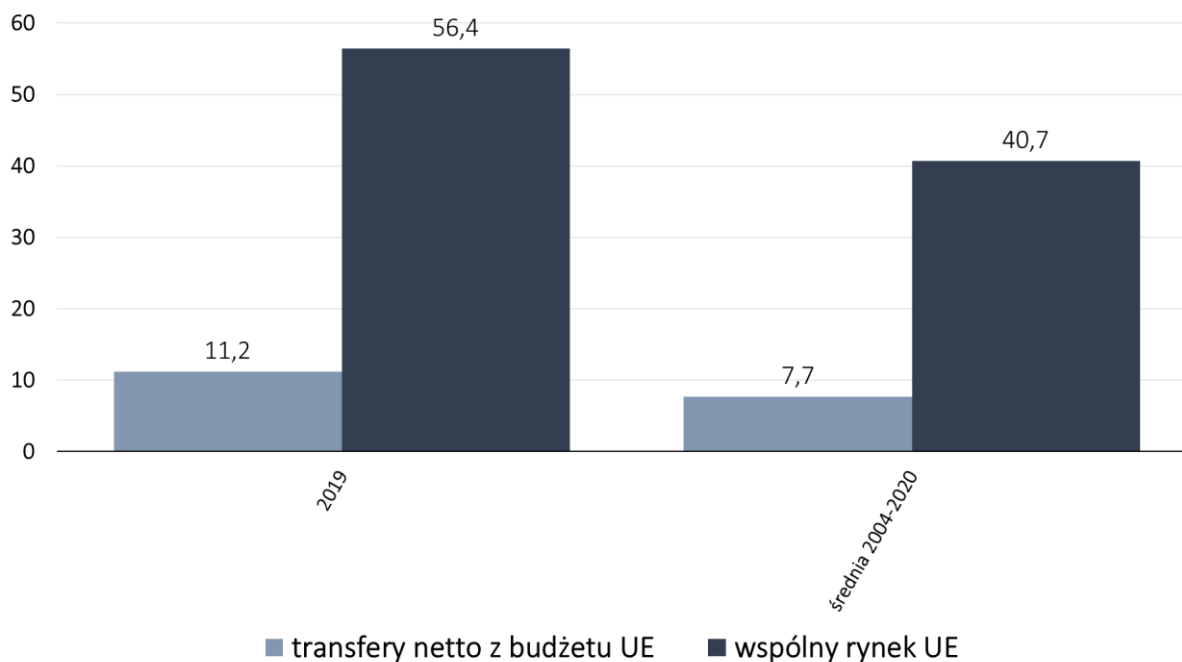
² R. Trzeciakowski, *Wspólny rynek i praworzędność ważniejsze dla rozwoju Polski niż fundusze unijne*, Komunikat 37/2020, Forum Obywatelskiego Rozwoju, 19 listopada 2020, <https://for.org.pl/2020/11/19/komunikat-for-37-2020-wspolny-rynek-i-praworzadnosc-wazniejsze-dla-rozwoju-polski-niz-fundusze-unijne/>.

Wykres 1. Korzyści z przynależności do wspólnego rynku jako % PKB

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie in 't Veld (2019)

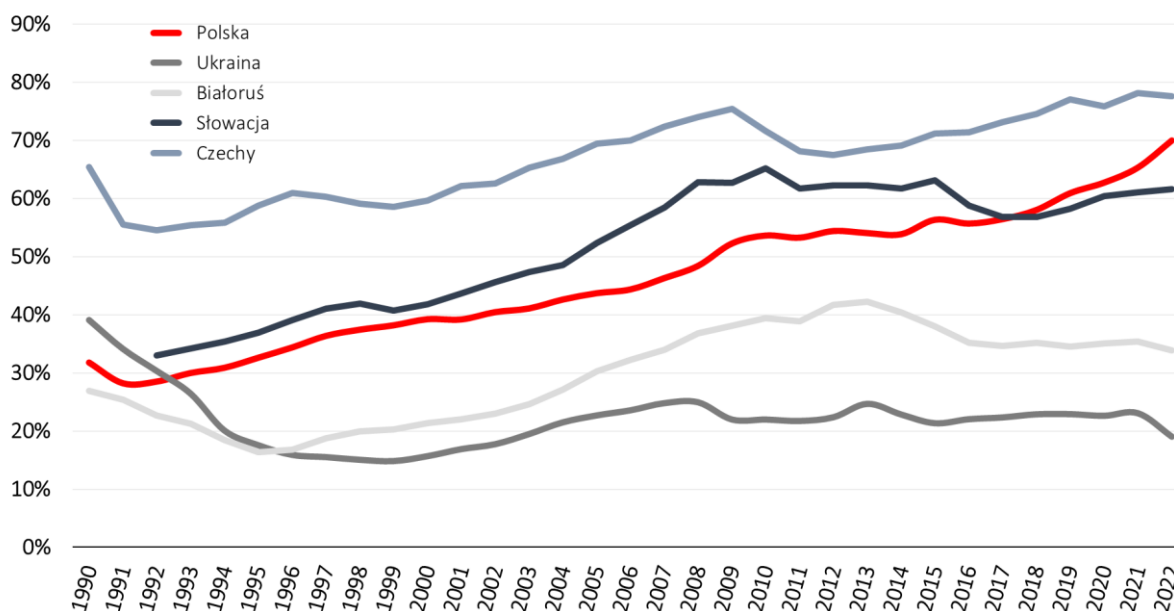
Wykres 2. Korzyści Polski z transferów netto z budżetu UE i ze wspólnego rynku UE (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie in 't Veld (2019), danych KE i MF

Transformacja ustrojowa i reformy Leszka Balcerowicza zapoczątkowały proces konwergencji polskiej gospodarki – doganiania Zachodu. Wysiłek modernizacyjny opierający się na liberalizacji gospodarczej mógłby jednak zostać zaprzepaszczony, gdyby nie perspektywy wstąpienia do Unii Europejskiej (tutaj można wskazać przykłady krajów, które nie miały widoków na akcesję, jak Ukraina czy Białoruś). Jak wykazują badania, unijna presja wspierała liberalizację gospodarczą, ale też rozwój praworządności. Jeśli uwzględnić te zmienne instytucjonalne, to – według Hagemejera, Michałka i Svatko – po 15 latach członkostwa PKB na mieszkańca Polski był o ponad 50% wyższy niż w scenariuszu, w którym nasz kraj nie dołączyłby do Wspólnoty³. Rozszerzenie Unii Europejskiej okazało się być kolejnym źródłem bogacenia się krajów byłego bloku wschodniego (wykres 3).

Wykres 3. PKB per capita PPP krajów Europy Środkowo-Wschodniej jako % PKB per capita PPP Niemiec

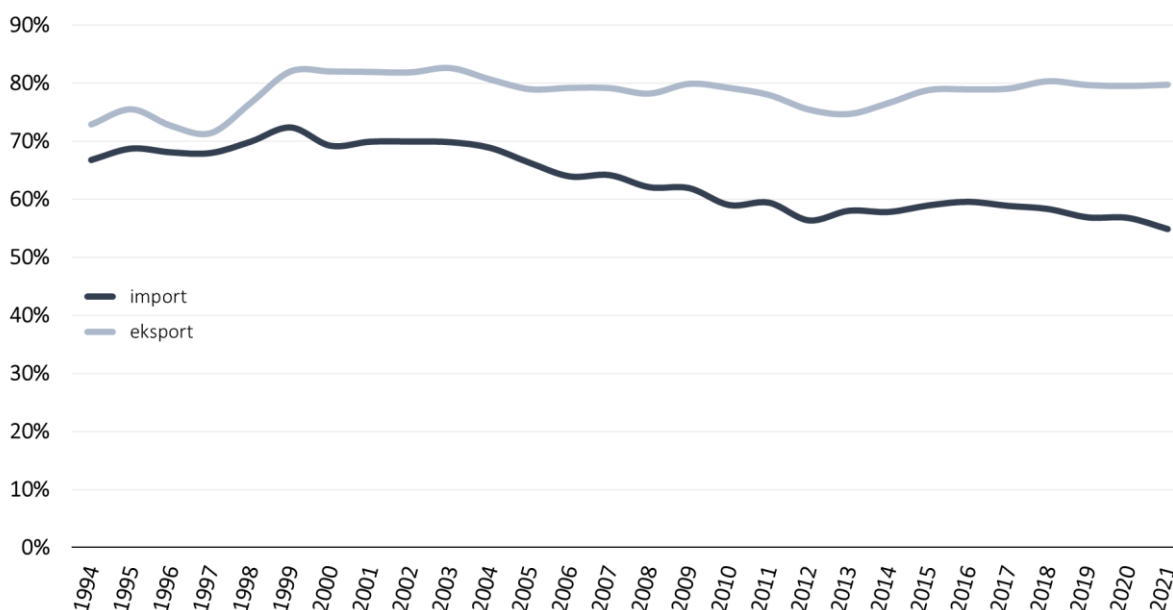
Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Banku Światowego

Zniesienie barier w handlu międzynarodowym przyniosło korzyści polskim eksporterom i importerom, a także zwykłym ludziom, którzy mogą taniej kupować zagraniczne produkty. Jeszcze przed akcesją w 2004 roku wymiana handlowa z krajami Unii Europejskiej odgrywała dominującą rolę w handlu międzynarodowym (wykres 4). Eksport jest jednym z głównych motorów wzrostu gospodarczego w Polsce⁴.

³ J. Hagemejer, J.J. Michałek, P.Svatko, *Economic impact of the EU Eastern enlargement on New Member States revisited: The role of economic institutions*, „Central European Economic Journal”, 8(55), 2021.

⁴ J. Mućk, J. Hagemejer, *Exports are the main driver of economic growth in CSE*, Obserwator Finansowy, 6 maja 2019, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/in-english/macroeconomics/exports-are-the-main-driver-of-economic-growth-in-cse/>.

Wykres 4. Udział UE w polskim handlu

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Banku Światowego

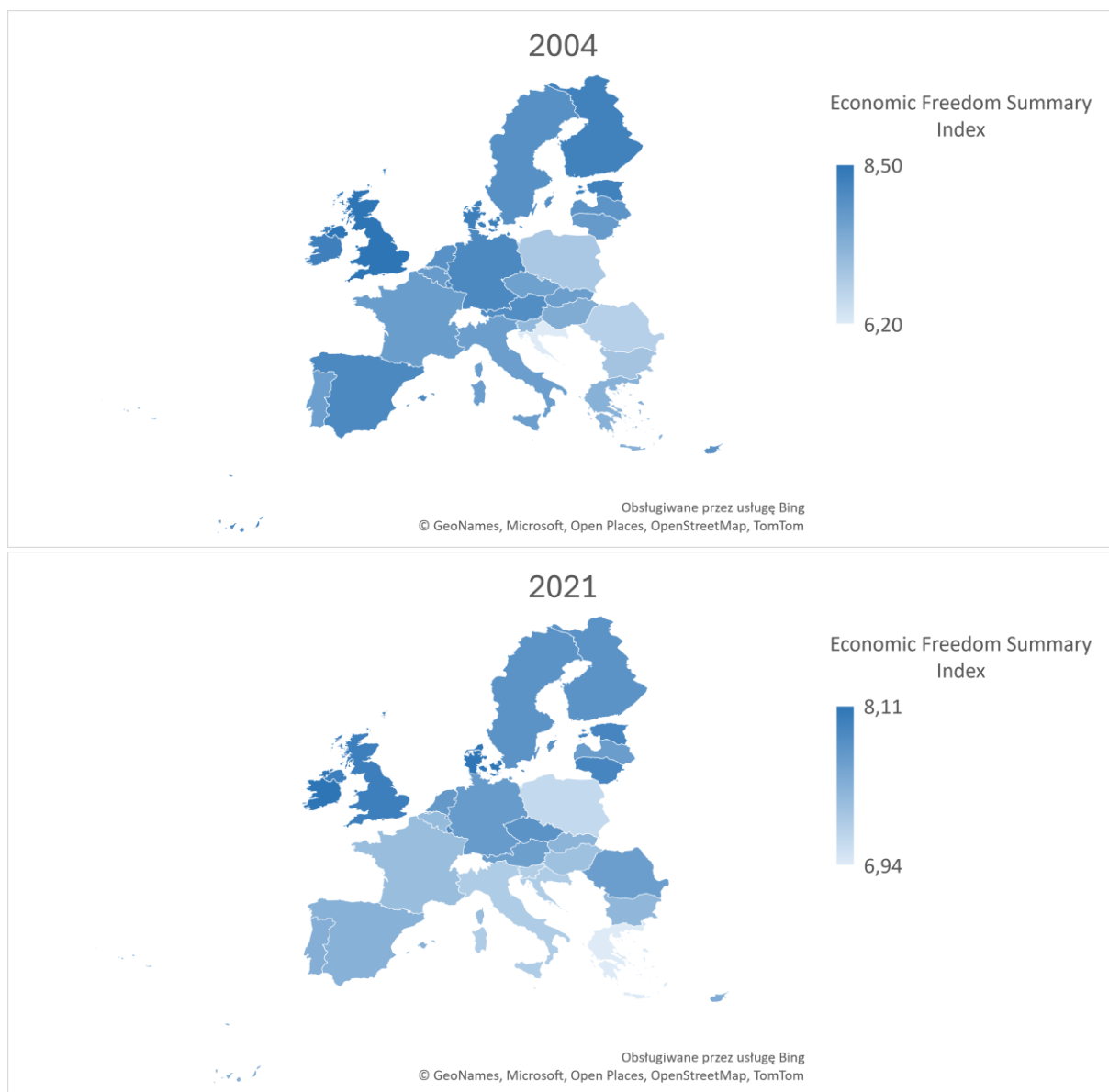
Wspólny rynek to także wolny przepływ ludzi, który także przynosi korzyści Polsce i Polakom. W świetle danych migracje pomogły obniżyć bezrobocie w Polsce, a także stworzyły przestrzeń do eksportu polskich produktów za granicę⁵. Co więcej, wyjazdy często łączą się także ze zdobywaniem doświadczenia czy wiedzy (w pracy i na uczelniach), które mogą być wykorzystane po powrocie do Polski.

A co z regulacjami?

Krytycy często wskazują na problem unijnych regulacji. Kiedy jednak przeanalizuje się indeks wolności gospodarczej Fraser Institute, okazuje się, że kraje członkowskie pozostają zróżnicowane pod względem poziomu wolności gospodarczej (Rysunek 1). Zauważalna jest pewna konwergencja, gdyż rozpiętość wyniku zmniejszyła się z 2,3 w 2004 roku do 1,17 w 2022 roku. Należy przy tym wskazać na ważną zaletę tej konwergencji – wzrost otwartości na handel międzynarodowy. Do Unii Europejskiej należą zarówno liderzy rankingu (np. Irlandia, Dania czy Estonia), jak i kraje zajmujące bardziej odległe miejsca (np. Grecja, Włochy i Polska). Pokazuje to, że nasz kraj ma wciąż dużo przestrzeni do poszerzenia wolności gospodarczej w ramach członkostwa w Unii Europejskiej.

⁵ M. Tatała, *Polska na jednolitym rynku UE: korzyści, bariery, reformy*, Fundacja Wolności Gospodarczej, Warszawa 2024.

Rysunek 1. Poziom wolności gospodarczej w krajach UE

Źródło: Fraser Institute

Eurosceptycy w swojej krytyce regulacji unijnych często też nie dostrzegają ich celu. Harmonizacja jednolitego rynku często służy ograniczeniu regulacyjnego protekcjonizmu poszczególnych państw Unii Europejskiej. W tym celu potrzebne są jednolite przepisy bądź wzajemna akceptacja standardów, które dopuszczą każdy produkt z poszczególnych krajów wspólnego rynku do obrotu w innych. Niemniej protekcjonizm ciągle stanowi problem Unii. Poszczególne kraje w obronie grup interesu podejmują działania, które godzą w wartości wolnego handlu europejskiego⁶. Rozwiązaniem problemu powinno być

⁶ P. Semeniuk, *Protekcjonizm gospodarczy w Unii Europejskiej*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2018.

budowanie szerokiej liberalnej koalicji w obronie wolnego handlu, a nie postulowanie stosowania podobnych metod u siebie albo nawet opuszczenia Wspólnoty.

W ostatnich miesiącach krytyka Unii Europejskiej skupiała się Zielonym Ładzie i polityce klimatycznej. Znowu jednak nie zauważa się, że również inne kraje również planują wprowadzić w życie podobne polityki klimatyczne⁷. Ponownie rozwiązaniem jest liberalizm – stworzenie warunków, w których rynek i prywatna inicjatywa będą kreować przyjazne środowisku rozwiązania i innowacje.

Dalej potrzebne są reformy

Dwadzieścia lat członkostwa w Unii Europejskiej było dla Polski bardzo korzystne – niezależnie od napływu funduszy unijnych. Wciąż też istnieje duży potencjał rozwojowy, który można uwolnić liberalnymi zmianami. Nadzieje, że po wyjściu z Unii Polska mogłaby stać się wolnorynkowym czempionem, są płonne – zakres wolności gospodarczej w Wielkiej Brytanii nie zwiększył się od Brexitu; tym bardziej naiwne jest więc twierdzenie, że mogłoby stać się tak w Polsce, która pod względem wolności gospodarczej znajduje się w ogonie UE.

Istotnym wyzwaniem może być malejące znaczenie Unii Europejskiej w globalnej gospodarce. Wyzwanie to jednak można przekuć w okazję do rozwoju, jeśli stanie się impulsem do dalszej liberalizacji, która uwolni pełny potencjał Starego Kontynentu.

⁷ P. Maciążek, *Politycy oszukują Polaków – Polesit nie uwolni polskiego biznesu od polityki klimatycznej. Chiny i Indie przygotowują się na cło węglowe i ESG*, Strefa Inwestorów, 23 kwietnia 2024, <https://strefainwestorow.pl/w-zielonej-strefie/finanse/polityka-klimatyczna-polska-indie-chiny>.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyłożonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Kinga Królik - członkini zarządu, kierownik administracyjno-finansowy FOR

tel. 691 908 904

e-mail: kinga.krolik@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Mateusz Michnik

Młodszy analityk ekonomiczny FOR

e-mail: mateusz.michnik@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A

02-628 Warszawa

tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl